

Södertörns högskola | Institutionen för utbildningsvetenskap

Examensarbete 15 hp | Utbildningsvetenskap C | Höstterminen 2011

En kvalitativ studie om förskollärares förhållningssätt till barnen och kunskapande

- En jämförande studie mellan en Reggio Emilia förskola och en traditionell förskola.

Av: Karolina Hernandez

Handledare: Åsa Larsson

Abstract

By: Karolina Hernandez, Autumn term of 2011, *A qualitative study of preschool teachers' approaches to children and knowledge – a comparative study between a Reggio Emilia preschool and a traditional preschool*. Teacher Education, University College Södertörn.

Supervisor: Åsa Larsson.

The purpose of this study is to determine which approach preschool teachers from a Reggio Emilia inspired preschool and a traditional preschool have on children, knowledge, learning and their own role in children's learning. The two pedagogical approaches have different basic visions; Reggio Emilia follows the thoughts of Lori Malaguzzi and the traditional preschool follows the Swedish curriculum Lpfö 98. The main research questions asked were:

- What view on children, learning and knowledge does the preschool teacher from a Reggio Emilia inspired preschool have in comparison with a traditional preschool?
- Which role does the teacher believe that they should take regarding children's learning?
- What differences and similarities can be identified in the teachers' perceptions?

To carry out this study, I used a qualitative research method. I interviewed four preschool teachers, two from a Reggio Emilia inspired preschool and two from a traditionally operated preschool. The teachers' approaches have been analyzed by a social constructionist view on the child, knowledge building, learning and the teacher's role. Dewey, Vygotskij and Freinet are the main theoreticians of the view on children and knowledge. Meanwhile modern researchers account for the theory regarding the role of teachers and the educational environment.

The result of the study showed that all teachers had the same approach regarding children, knowledge, learning and their own role. My conclusion is that teachers' attitude permeates all activities and that it affects children's learning in the end. Although the pre-schools were conducted with different pedagogical approaches, this study revealed that there were no differences in teachers' ways of looking at the children, knowledge, learning and their own role in children's learning.

Key words: child view, view of knowledge, learning, teachers' role.

Nyckelord: Barnsyn, kunskapssyn, lärande, lärarens roll

Innehåll

1. Inledning.....	5
2. Bakgrund.....	6
2.1 Reggio Emilia.....	7
2.2 Traditionell förskolepedagogik	7
3. Syfte och frågeställning	8
3.1 Syfte	8
3.2 Frågeställningar	8
4. Tidigare forskning	9
5. Teorianknytning.....	9
5.1 Socialkonstruktivism.....	9
5.2 Barnsyn.....	10
5.3 Kunskapssyn och lärande	11
5.4 Lärarens roll	13
5.5 Den pedagogiska miljön.....	14
6. Material och metod.....	14
6.1 Urval.....	15
6.2 Genomförande av intervjuer.....	16
6.3 Bearbetning av insamlat material	17
6.4 Forskningsetik	18
6.5 Presentation av informanterna.....	19
7. Analys och resultatredovisning	20
7.1 Det kompetenta barnet	20
7.1.1 Analys.....	21
7.2 Barnens intressen.....	23
7.2.1 Analys.....	23
7.3 Lärarens roll	25

7.3.1 Analys.....	26
7.4 Relationen mellan barnens intressen och lärarens roll	29
7.4.1 Analys.....	29
8. Slutsats och slutdiskussion	31
9. Förslag till framtida forskning	33
10. Käll- och litteraturförteckning	34
10.1 Tryckta källor	34
10.2 Elektroniska källor	35
10.3 Muntliga källor	36
11. Bilaga.....	37
11.1 Intervjuguide	37

1. Inledning

I dagens samhälle frodas det nya pedagogiska traditioner, därför är det inte konstigt att förskolor i Sverige förgrenar sig i olika pedagogiska riktningar. Under 80-talet började den stora tillväxten av Reggio Emilia filosofin i Sverige. Förskollärare reste till Italien för att ta del av filosofin för att kunna tillämpa den i svenska förskolor (Richter 2011).

Gedin och Sjöblom (1995, s. 5) menar att utbudet av pedagogiska inriktningar ökat i förskolan, detta medför då att pedagoger och föräldrar kan ha det svårt att orientera sig i mångfalden av pedagogiska idéer och metoder. Enligt publikationen *Barnomsorgspong* på regeringskansliets hemsida ska det vara möjligt för föräldrar att välja bland en mångfald av verksamheter. Det är familjen och barnens behov som ska styra valet av förskola, fritidshem och pedagogisk omsorgsform (Utbildningsdepartementet 2009). Frågan man då kan ställa sig är om det är så pass lätt för dagens föräldrar att välja förskola bland alla dessa alternativ som erbjuds, och om förskollärarnas tankar, uppfattningar gällande barnen och barnens lärande skiljer sig åt och på vilka sätt. I och med detta är det intressant att undersöka vilka förhållningssätt förskollärare på olika arbetsplatser har och vad som kan ha påverkat deras synsätt. Denna studie kan komma att bli intressant för verksamhetschefer, pedagoger samt föräldrar som ska göra det medvetna valet av förskola.

I den stora variation av pedagogiska inriktningar som finns i Sverige idag har jag valt ut två verksamheter att undersöka närmare. Den ena är en Reggio Emilia inspirerad förskola och den andra är en förskola som bedrivs med traditionell förskolepedagogik.

2. Bakgrund

Här nedan följer en snabb överblick gällande barnsynens utveckling, Reggio Emilias ankomst till Sverige samt en kort sammanfattning gällande Reggio Emilias och den traditionella förskoleverksamhetens pedagogik.

Synen på barnet förändrades drastiskt i slutet av 1600-talet, då började man se människan och barnet som förnuftsvaror med egna tankar och åsikter som inte fick kränkas. Det började således bli allt vanligare att se barnet på detta sätt då man kom till insikt om att barnen hade behov som behövde tillfredsställas (Simmons-Christenson 1980, s. 49-50). Sommers (2005, s.29) menar att ett paradigmskifte ägde rum som förändrade synen på vad barn är och hur deras utveckling ter sig.

Den pedagogiska grundsynen förändrades när Barnstugeutredningen presenterades 1972, vid denna tidpunkt började familjekonstellationerna se annorlunda ut likaså samhället i stort. Barnen sågs inte längre som lika beroende av sina föräldrar som förr, en annan syn på barnen växte fram då man såg barnen som sociala varor som utvecklades i interaktion med sin omvärld (Kärby 2000, s. 15-16). I och med att Barnstugeutredningen presenterades startades många forskningsprojekt, ett av många kom bland annat att handla om att pedagogers attityder och förhållningssätt indirekt förmedlades till barnen (Kärby 2000, s. 22).

Anna Barsotti och Karin Wallin besökte en Reggio Emilia inspirerad förskola i Italien i slutet på 1970-talet, när dessa pedagoger kom hem från sin resa var de så tagna och inspirerade av det som de hade sett. De kontaktade det Moderna museet i Stockholm och Utbildningsradion för att kunna berätta för alla människor i Sverige vilken fantastisk pedagogik det var. Utställningen lockade många människor och blev väldigt omtalad, många fick upp ögonen för Reggio Emilia och var väldigt intresserade av filosofin. Man erbjöd kurser till de människor som var intresserade och det blev väldigt lyckat, så småningom skapades Reggio Emilia institutet i Stockholm som blev en stor mötesplats där man än idag håller föreläsningar, kurser etc. Man ger även ut tidskrifter, böcker och arrangerar studiebesök till Italien där man kan inhämta inspiration från olika delar av världen som arbetar med Reggio Emilia (Jonstoj & Tolgraven 2001, s. 75-76).

2.1 Reggio Emilia

Reggio Emilia filosofin har sina rötter i Italien. Det var en man och förskollärare vid namn Lori Malaguzzi som tillsammans med föräldrar från en liten by kallad Villa Cella som grundande filosofin. Filosofin växte fram strax efter andra världskrigets slut då fascismen hade haft samhället i sina händer, kriget påverkade dessa människor på så sätt att de visste att de ville fostra andra samhällsmedborgare (Andersson 2001, s. 97).

Malaguzzi blev chef över de kommunala förskolorna i Reggio Emilia och var verksam fram tills han avled, denne mans filosofi var inte en färdig metodpedagogik som finns nedskrivet idag. Tanken var att hela tiden utveckla tankarna och idéerna, att skriva ner allt menade Malaguzzi skulle leda till att filosofin stagnerade och inte vidareutvecklades (Andersson 2001, s. 98).

Man ska inte se Reggio Emilia som en pedagogik utan som ett förhållningssätt som pedagoger ska utgå från i sitt arbete med barn. Pedagogerna ska förhålla sig till barnen på så sätt att varje barn är en unik individ och se de som kompetenta varelser som kan ta ansvar för sitt eget lärande. Kunskap inhämtas barnen i interaktion med de vuxna, barnen ska kunna föra en dialog med pedagogerna på ett sådant sätt att en utväxling av tankar kan ske (Gedin & Sjöblom 1995, s. 104). Det är nödvändigt att lärandet sker på barnens villkor, Reggio lägger stor tonvikt på att barnen får utforska och reflektera (Gedin & Sjöblom 1995, s. 110).

2.2 Traditionell förskolepedagogik

Var och varannan förskola skriver på sina hemsidor att de bedriver en förskoleverksamhet med en såkallad traditionell förskolepedagogik. Detta innebär att man har utformat en pedagogik utifrån den svenska läroplanen det vill säga Lpfö 98, i dagsläget utgår man från den reviderade upplagan av läroplanen.

Grunden för barns fortsatta utveckling läggs under de första förskoleåren, denna grund innefattar även barns uppfattning om sig själva och livet. Det krävs en interaktion mellan barnet och dess omgivning för att en utveckling och lärandeprocess ska ske, de förhållningssätt de vuxna utgår från vid bemötandet av barnet påverkar denne i högsta grad.

Den vuxne och barnet måste kunna hålla en dialog, i och med detta kan pedagogen ha ett reflekterande synsätt till barnets lärandeprocess. I det pedagogiska arbetet handlar det om att

hålla barnet fantasi, hypoteser och frågor vid liv för att kunna följa processen och se barnets meningsskapande (Utbildningsdepartementet, *utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning – samverkan, ansvar och utveckling* 1998/99, s.14-15).

I den förskolan där jag genomförde mina intervjuer har man som utgångspunkt något som de kallar de sju benen och dessa är direkt tagna från läroplanen. De sju benen är följande: språk, matematik, teknik, naturvetenskap, miljö, skapande samt musik/rytmik.

3. Syfte och frågeställning

I detta avsnitt kommer jag att presentera syftet med studien och de frågeställningar som ska besvaras.

3.1 Syfte

Syftet med denna studie är att få reda på vilka uppfattningar förskollärare från förskolor med olika pedagogiska inriktningar har gällande barnsyn, kunskapssyn, lärande samt vilken roll de själva spelar i barnens lärande. Jag har valt att fokusera på förskollärare från en Reggio Emilia inspirerad förskola samt en förskola som bedrivs med en traditionell förskolepedagogik. Syftet med undersökningen är att kunna finna svar på vilka tankar förskollärarna har samt belysa likheter och skillnader.

3.2 Frågeställningar

Dessa frågeställningar ska besvaras i denna studie:

- Vilken syn på barn, lärande och kunskapande har förskollärare på en Reggio Emilia inspirerad förskola i jämförelse med en traditionell förskola?
- Vilken roll menar förskollärarna att de ska inta gällande barns lärande?
- Vilka skillnader och likheter kan man urskilja i pedagogernas uppfattningar?

4. Tidigare forskning

Lektorn och forskaren Eva Johansson har skrivit en forskningsrapport på skolverkets begäran som heter *Möte för lärande – Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan* (2003), syftet med undersökningen var bland annat att studera pedagogernas förhållningssätt gällande barnsyn och kunskapssyn i förskolan.

Johansson (2003) har i sin undersökning delat in barnsyn i tre olika teman som hon har valt att kalla för *barn är medmänniskor*, *vuxna vet bättre* samt *barn är irrationella*, utifrån dessa teman har Johansson då kategoriserat in pedagogerna och fått syn på hur de uppfattar, bemöter och förhåller sig till barnen som personer. Johansson har även valt att dela in kunskap och lärande i teman vilket är följande *tilltro till barns förmåga*, *avvakta barns mognad* samt *straff och belöning*, som jag tidigare nämnt är syftet med dessa teman att på ett lämpligt sätt lyfta fram pedagogernas egen syn på kunskap och lärande.

Det resultat Johansson (2003) kommer fram till är att pedagogernas förhållningssätt till lärande, barnet och kunskapandet har stor betydelse för verksamheten i förskolan, pedagogernas förhållningssätt präglar arbetssätten i verksamheten. Som pedagog ska man lägga fokus på att skapa möten mellan livsvärldar oavsett om det sker mellan barn och vuxna eller sinsemellan barn, vid de tillfällen möten sker, finns det också möjlighet till lärande.

5. Teorianknytning

I detta avsnitt kommer jag att beröra de teorier som jag kommer att utgå från när jag analyserar mitt insamlade material. De teorier jag kommer att beskriva och utgå från är ett socialkonstruktivistisk förhållningssätt på barnet, kunskap, lärande samt lärarens roll.

5.1 Socialkonstruktivism

I socialkonstruktivismen lägger man fokus på den språkliga sociala interaktionen som grund för kunskap. Den språkliga interaktionen konstruerar relationer mellan subjekten samt mellan subjekten och objekten, det vill säga att man med hjälp av dessa konstruktioner skapar en självförståelse och verklighetsuppfattning. Socialkonstruktivismens kärna ligger i att kunskapsprocessen inte är individuell utan den måste ske via språket i ett samspel i de sociala

gemenskaperna. Det krävs ett samspel mellan värden, föreställningar och praktiker för att konstruera ett begrepp eller fenomen (Thomassen 2007, s. 205). Detsamma står det i Nationalencyklopedin (Björn Johansson) där det framkommer att socialkonstruktivism är en samhällsinriktning som hävdar att verkligheten eller delar av verkligheten är socialt konstruerade, nämligen att de är produkter av den mänskliga interaktionen eller det kollektiva handlandet.

Människan präglas av sin historicitet, samhället och kulturen, vi människor är en produkt av det samhälle som vi bor i. I samspel med varandra skapar vi vår verklighet, nya idéer och erfarenheter detta gör det möjligt att exponera och finna fenomen som man tidigare inte varit uppmärksam på (Thomassen 2007, s. 176-207).

5.2 Barnsyn

Enligt Anderssons (2001, s. 50) tolkning menar John Dewey att det är av stor vikt att man som pedagog utgår från barnens egna intressen och lust i undervisningen. Det viktiga är att barnen får komma till tals och göra sig hörda i klassrummet, det är genom varandras erfarenheter man kan lära och det är därför viktigt att pedagogen ser barnen som demokratiska individer. Barnen är inga tomma blad som kommer till de olika skolinstitutionerna redo att möta ny kunskap, utan pedagogerna måste ta hänsyn till barnen och deras erfarenheter för att kunna styra undervisningen (Andersson 2001, s. 53).

Enligt Hartman (2007, s. 226-2667) menar Dewey att barn och människan har obegränsade utvecklingsmöjligheter, det barnen inte kan i jämförelse med vuxna är inte något negativt utan det visar istället deras utvecklingspotential, på grund av detta ska man respektera varje individ och varje människas integritet. Enligt Andersson (2001, s. 82-88) är även Freinet en person som ser barn som egentänkande, intellektuella personer, barn är inte sämre eller dummare än de vuxna för att de vuxna är större. Syftet är att behandla barn likvärdig de vuxna, då barn kan tänka och agera på egen hand. Freinet menade att det krävs en ömsesidig respekt mellan de vuxna och barnen för att få bra demokratiska förebilder, som pedagog ska man inte vara auktoritär.

Som jag tidigare nämnt var Malaguzzi grundaren av Reggio Emilia filosofin, denne man brukade tala om synen på barnet och kunskap. Detta gjorde han med hjälp av att gestalta tre

synsätt som han själv upptäckt i olika pedagogiska traditioner, vilket var följande: *det sovande och fattiga barnet – en tom container, det vakna men fattiga barnet – som styrs utifrån* samt *det rika barnet – med både kraft och resurser i sig självt* (Dahlberg & Åsén 2007, s. 196). I det första synsättet anser Malaguzzi att barnet är en såkallad *tabula rasa* vilket innebär att barnet är ett oskrivet blad som den vuxne ska fylla på. Barnet ska formas av den vuxne, denne är passiv samt fattig och ses inte som en individ som den vuxne kan hålla en dialog med. Detta synsätt existerar dock inte i någon större utsträckning i dagens läge. Utifrån det andra synsättet är barnet en individ med inestående resurser, dessa resurser kan emellertid inte utvecklas utan hjälp av någon vuxen. Det vill säga att barnet inte kan klara sig själv utan alltid behöver hjälp och stöd av en person med mer kunskaper och mognad än barnet i sig. Det sista synsättet syftar på att barnet har en inneboende kraft, ett barn med hundra språk, vilket Malaguzzi anser är ett rikt barn. Man konstruerar världen tillsammans med den vuxne, det huvudsakliga är att det finns en dialog mellan båda parterna för att kunna utmana barnets egna tankar (Dahlberg & Åsén 2007, s. 196-197).

Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003, s. 13) skriver att dagens barnsyn har förändrats väsentligt sedan några århundraden tillbaka, i dagens samhälle menar man att barnet är en kompetent individ som har många förmågor och möjligheter. Dagens barn är aktiva och meningsskapande, denna syn har skapats tack vare forskningen som har konstruerat detta synsätt. Att vara medveten om vilken barnsyn man har är därför enligt Jonstoj (2000, s. 25) viktigt då det genomsyrar arbetet med barnen, ens barnsyn påverkar ens arbetssätt i förskoleverksamheten.

Enligt Andersson (2001, s. 111) var Dewey, Vygotskij och Malaguzzi kritiska gentemot de synsätt som fanns på deras tid och genom ihärdigt arbete och engagemang lyckades deras syn slå igenom och förändra sättet att se på barnet.

5.3 Kunskapssyn och lärande

Enligt Andersson (2001, s. 47) menade filosofen och pedagogen Dewey att barnen inhämtar kunskap främst i de meningsfulla situationer som uppstår, om pedagogen i fråga inte lyfter fram barnens intressen och deras nyfikenhet finns det en chans att kunskapen endast blir ytligt. I de lägen då barnen utför en spontan aktivitet ska pedagogen göra det till ett meningsfullt lärande där barnen kan få en djupare kunskap.

Dewey anser enligt Andersson (2001, s. 49) att man som pedagog skulle ta hänsyn till barnens olika förutsättningar, intressen, lust och vanor. Det vill säga att det inte ska handla om vad pedagogen har planerat eller vill att barnen ska lära sig utan om vad barnen finner meningsfullt. Ett viktigt slagord som sammanfattar Deweys pedagogiska tankar är *"Learning by doing"*, vilket innebär att barn lär genom att aktivt verka med någon aktivitet. Det är endast genom eget praktiskt handlande som barnen uppnår någon slags kunskap. Förskolan ska ge barnen möjligheten att aktivt få pröva och experimentera för att på så sätt uppnå kunskap detta ska dock inte ske utan pedagogens vägledning, pedagogen måste finnas till hands för att stötta barnen i deras lärande (Andersson 2001, s. 47- 49).

Enligt Säljö (2007, s. 117) menade Vygotskij att man uppnår kunskap utifrån ett sociokulturellt perspektiv, det vill säga att barn lär sig i samspel med sin omgivning och med hjälp av det viktigaste verktyget som är språket. Barn som är födda i vitt skilda kulturella miljöer utvecklas lika i början av sina levnadsår då utvecklingen i främsta hand styrs av de biologiska faktorerna men som jag tidigare nämnt influerar omgivningen på barnens utveckling då det sociokulturella har sin påverkan (Säljö 2007, s. 117).

Människan är alltid på jakt efter att erövra nya sätt att tänka och nya sätt att förstå världen, med den kunskap och erfarenhet man redan har ger man sig in i nya situationer vilket ger nya färdigheter. Den kunskap och erfarenheter man har kan man även se som ens resurser vilket man har för att kunna skapa ny kunskap i interaktion med andra. Man är således beroende av sociala interaktioner och stöd från andra för att kunna erövra ny kunskap vilket är grunden för Vygotskijs välkända begrepp *"den närmaste utvecklingszonen"* (Säljö 2007, s. 122).

Att ett barn befinner sig inom den närmaste utvecklingszonen innebär att barnet behöver en viss slags stöttning av någon vuxen i närheten för att klara av aktiviteten, när ett barn behärskar en aktivitet själv har den införskaffat sig den kunskap som behövs för att klara sig på egen hand. Ett barn kommer alltid att ha färdigheter som befinner sig inom den närmaste utvecklingszonen då nya färdigheter förvärvas finns det nya kunskaper som måste erövrats (Säljö 2007, s. 122-123).

Tove Jonstoj (2000, s. 40-41) är inne på samma bana som Dewey och Vygotskij då hon skriver att man aldrig kan servera ett barn någon kunskap, syftet är att barnet själv måste

skapa sig en egen teori gällande någonting för att sedan jämföra det med den riktiga sanningen, på detta sätt kan barnet lära sig i processen som sker.

5.4 Lärarens roll

Johansson och Pramling Samuelsson (2003, s. 22-23) menar att barn lär via leken, en lärare ska kunna delta i barnens lekfullhet. För att skapa ett meningsfullt och lustfyllt lärande måste lärarna kunna uppmuntra barnet att upptäcka nya aspekter av fenomenen.

Lärarens roll är att vara kompetent och professionell i sitt yrke då målet är att kunna rikta barns medvetenhet och intresse mot de mål som förskolans verksamhet syftar till. Som lärare ska man bli skicklig på att möta och utmana varje barn med hänsyn till hans eller hennes intentioner, detta är en svår förmåga att utveckla som lärare (Johansson & Pramling Samuelsson 2003, s. 25-26).

Bjervås (2003, s. 72-73) anser att det nyare förhållningssättet gällande barnssyn som kommit det senaste århundrade kan skapa viss förvirring, syftet är inte att lämna över allt lärande till barnet och att lärare betar sig som en passiv åskådare. På detta sätt skapar man ett hinder då det blir omöjligt för barnet att använda sig av sina sakkunskaper eftersom det inte finns någon som kan utmana denne på något sätt. Bjervås (2003, s. 72-73) menar vidare att ett barn är vid behov av en lärare som är medforskande i kunskapsäventyret, lärarens roll blir då att planera/organisera situationer, ta fram material, ställa relevanta frågor samt stödja barnets lärandeprocess, även Jonstoj (2000, s. 40) anser att barnen behöver en vuxen som är medforskande.

Läraren ska arbeta på ett reflekterande sätt, inte endast genom att reflektera med sig själv utan också att få barnen att tänka och reflektera kring sitt handlande. Genom att läraren själv reflektera kring sitt eget sätt att vara och agera kan denne påverka barnens lärande på ett positivt sätt (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson 2003, s. 192-193). Fokus ska inte ligga på hur läraren överför kunskap utan på själva lärandeprocessen och barnens egen delaktighet i aktiviteter som är meningsfulla och lustfyllda för de (Bjervås 2003, s. 73).

5.5 Den pedagogiska miljön

Bjervås (2003, s. 74-75) anser att en pedagogisk miljö ska vara organiserad, det är viktigt att man har en tanke bakom varje rum, dess innehåll och det material som presenteras för barnen. Miljön har en stor betydelse för barnens möjligheter att utveckla nya kompetenser, dessutom visar förskolans omgivning hur pass tillåtanden den är det vill säga hur pass kompetenta barnen får vara där. Jonstoj (2000, s. 40) anser att den vuxnes ansvar ligger i att utforma miljön på ett sätt som kan skapa förutsättningar, att välja material med största omsorg är också det betydelsefullt. En variation av material bör finnas tillgängligt för barnen i miljön, att ha materialet tillgängligt ger barnen friheten att välja när de vill förverkliga sitt skapande (Pramling Samuelsson & Sheridan 1999, s. 91).

Enligt Bjervås (2003, s. 75) menar Rinaldi att miljön ska uppmuntra barnens forskande sidor, omgivningen måste bestå av flera språk för att kunna kommunicera med alla barnen. Antingen har man en miljö som välkomnar alla barnens olika intressen eller så har man en miljö som utesluter barnens olikheter. Förskolans omgivning ska ta hänsyn till barnens eget identitetskapande men den ska också kunna uppmuntra möten mellan barnen.

Syftet med att ha en väl utformad miljö i förskolan ligger i att både lärarna och barnen ska kunna ha möjligheten att initiera olika aktiviteter, detta sker när man har en tydlig struktur och barnen själva ser vad som är tillåtet att göra. Miljön ska också vara så pass flexibel att lärarna ska kunna ta tillvara på spontana tillfällen som kan uppkomma i samband med planerade aktiviteter (Pramling Samuelsson & Sheridan 1999, s. 93-94).

I Lpfö 98 reviderad 2010 (s. 10) står det att miljön ska utformas efter barnens egna behov och intressen vilket Pramling Samuelsson och Sheridan (1999, s. 94) stödjer sig mot då även de skriver att man måste låta barnen vara med och gestalta miljön för att på så sätt få en positiv inverkan på sitt eget lärande. Det är viktigt att miljön inte stagnerar, det ska finnas potential att utveckla eller förändra omgivningen i takt med att barnens behov och intressen varierar (Pramling Samuelsson & Sheridan 1999, s. 94).

6. Material och metod

För att kunna utföra denna undersökning och söka svar på mina frågeställningar använde jag mig av en kvalitativ forskningsmetod i form av intervjuer. Anledningen till att jag utgått från

denna typ av metod är för att den passar min undersökning bäst i detta sammanhang då man bättre kan fånga lärarnas uppfattningar.

Syftet är att få reda på vilka uppfattningar informanten har för att kunna få en helhetsförståelse av fenomenet och därför har en kvalitativ forskningsintervju använts som grund i denna studie, att använda sig av en kvantitativ forskningsmetod skulle inte lämpa sig väl i denna situation. Avsikten med en intervju är att få fram hur andra människor bland annat upplever olika sidor av sin livssituation, att använda sig av den kvalitativa intervjun är utmärkt för de ändamål då man vill få reda på respondenternas egna erfarenheter, tankar och känslor. Att få ta del av respondenternas erfarenheter, tankar och känslor är relevant för denna studie då ändamålet är att få reda på vilket förhållningssätt lärarna har (Dalen 2007, s. 9). Just på grund av detta anser jag att denna typ av metod lämpar sig bäst för min undersökning.

6.1 Urval

För min studie ansåg jag att det var lämpligt att intervjua fyra förskollärare individuellt, två från en Reggio Emilia inspirerad förskola och två från en förskola med traditionell förskolepedagogik. På grund av tidsbrist valde jag att endast intervjua fyra förskollärare då det tar tid att sammanställa all data och därför var det nödvändigt att begränsa antalet informanter (Dalen 2007, s. 54).

Mitt urval gick till på följande sätt, först och främst sökte jag efter förskolor på Internet för att kunna hitta förskolor med den pedagogik jag sökte efter. Sedan ringde jag rektorerna på förskolorna för att beskriva mitt syfte och få ett godkännande för att få intervjua lärare i deras område, syftet var även att rektorerna skulle rekommendera förskollärare som kunde vara lämpliga för min undersökning. Valet av informanter kan påverka studiens resultat då det kan ha sett annorlunda ut om jag hade intervjua andra förskollärare från andra verksamheter.

Det var problematiskt att boka in intervjuer eftersom många förskolor jag ringde inte var intresserade av att medverka, de hade antingen för mycket att göra för tillfället eller så var det bara ett blankt nej utan anledning.

6.2 Genomförande av intervjuer

En kvalitativ intervju kan vara mer eller mindre strukturerad, i en strukturerad intervju har man redan färdigställda frågor som ställs i en fast ordningsföljd och informanten får själv formulera sina svar på frågorna. Vid en semistrukturerad intervju har man oftast en såkallad intervjuguide, en intervjuguide är en lista med frågor eller stödord som man använder som hjälp under intervjun. Meningen med denna typ av intervju är att informanten ska få tala så öppet och fritt som möjligt om de teman som tas upp, intervjuguiden måste ha frågor som är relevanta för ens studie för att kunna göra giltiga slutsatser och ge svar på frågeställningarna (Larsen 2009, s. 83-84).

För min undersökning var det mest väsentligt att använda en semistrukturerad intervju för att finna svar på mina frågeställningar, intervjuguiden (bilaga 1) gjordes med frågor utefter frågeställningarna för att kunna vara så relevanta som möjligt för min studie.

Intervjuerna ägde rum vid varje lärares arbetsplats, vid två tillfällen satt vi i ett kontor och vid två andra tillfällen satt vi i en av förskolans avdelningar medan barnen var ute. Stukát (2005, s. 40) anser att man ska hitta en miljö där man kan sitta ostörd samtidigt som båda parterna känner sig trygga, det är informanten som bör bestämma plats och tidpunkt för att känna sig lugn och trygg. På grund av detta beslöt jag att låta mina informanter bestämma var intervjuerna skulle genomföras så att de kunde känna sig trygga i situationen.

Vid intervjuerna valde jag att använda mig av en diktafon. Dalen (2007, s. 33-34) anser att man ska använda sig av någon typ av ljudupptagning under intervjun då det är viktigt att få med informanternas egna ord och formuleringar. Det är dock viktigt att man kan behärska tekniken och kan hantera den ljudutrustning man ska använda sig av för att vara så professionella som möjligt, för att få respondenten att vara så avslappnad som det bara går under intervju är det av största vikt att man själv har en avslappnad inställning till ljudupptagningen (Dalen 2007, s. 33-34).

Det finns för- och nackdelar med att göra kvalitativa intervjuer, fördelarna med att göra intervjuer är att man träffas personligen vilket minimerar risken för bortfall. Bortfallet kan vara högre vid exempelvis ett enkätutskick då många kan låta bli att fylla i det. Vid en intervju kan man även få en djupare förståelse för personen som sitter framför en och dennes

tankar och uppfattningar, skulle det uppstå missförstånd kan man reda ut det på en gång (Larsen 2009, s. 26-27).

En nackdel med kvalitativ forskningsintervju är som jag redan nämnt att det är väldigt tidskrävande att göra intervjuerna. Det tar tid att förbereda intervjufrågor, hitta intervjupersoner, själva genomförandet samt transkriberingarna. Ännu en nackdel kan vara att personerna man intervjuar inte är helt ärliga i sina svar, de kan känna press på sig under intervjun och svara på sådant sätt som de tror att intervjuaren vill (Larsen 2009, s. 27-28). Intervjufrågorna bör ställas på ett sådant sätt att informanten inte förväntas svara på ett visst sätt utan från sig själv och sina egna uppfattningar. Som intervjuare ska man inte låta sin närvaro påverka svaren, det ska inte finnas ett "rätt" eller "fel" svar. Man bör inte visa för informanten vad man själv har för synpunkter eller att dennes svar möjligtvis inte överensstämmer med ens eget sätt att tänka (Larsen 2009, s. 87). När jag utformade min intervjuguide försökte jag på bästa möjliga sätt använda mig av öppna frågor som tillät informanterna att tala fritt men också frågor som inte vara ledande. Jag var väldigt noggrann med att inte ha frågor som exempelvis *hur ser du på det kompetenta barnet?* eller liknande, en sådan fråga skulle innebära att sätta ord i munnen på informanten då man som intervjuare utgår från att alla tror på det kompetenta barnet.

6.3 Bearbetning av insamlat material

Det insamlade materialet kommer jag att tolka utifrån den hermeneutiska forskningstraditionen, vi människor har redan en förförståelse som vi går in med när vi tolkar och förstår exempelvis texter, situationer, etcetera. För att en förståelseprocess överhuvudtaget ska kunna äga rum måste vi ha en viss förförståelse. När vi försöker tolka och förstå är det endast genom en dialog med det nya som man kan förändra och justera förförståelsen, i och med detta kan en ny mening uppstå och kunskap erövrats (Thomassen 2007, s. 194). I och med att mina erfarenheter har präglat mig som person kommer allt material att tolkas utifrån mig själv och ingen annan, det material som framläggs i denna studie kommer därför att tolkas olika beroende på vem det är som läser den.

Efter varje intervju satte jag mig med en gång och transkriberade, transkriberingen skedde ordagrant efter vad informanterna sagt under intervjuerna. Jag gjorde om talspråket till skriftspråk för att lättare kunna förstå meningarna och snabbare uppfatta vad som sagts under

intervjun. Varje transkribering blev ungefär 4-5 sidor långa, därför valde jag att dela upp svaren i teman för att få en överblick över allt material, teman togs utifrån de vanligaste förekommande svar som informanterna gav.

Redan under transkriberingen började jag analysera och jämföra informanternas svar, jag tittade på olikheter och likheter, motsättningar gentemot varandra eller sig själv, sådana saker framkom redan under transkriberingen. Som forskare bär man med sig olika intryck från intervjusituationerna som man utan att vara medveten om använder sig av när man transkriberar, det vill säga att man redan under transkriberingen börjat analysera det som sagts under intervjusituationerna (Kvale & Brinkmann 2009, s. 196).

Efter att jag hade transkriberat allting började jag dela in svaren efter teman som tidigare nämnts ovan. När jag hade satt in alla svaren som var relevanta för denna studie i respektive teman började jag än en gång att jämföra svaren för att få en djupare insikt i vilka uppfattningar lärarna hade gällande sin barnsyn, sin egen roll i barnens lärande samt kunskapssyn och lärande.

6.4 Forskningsetik

När man ska bedriva forskning som denna inom det samhällsvetenskapliga området måste man ta hänsyn till de forskningsetiska krav som existerar för att kunna skydda individerna som är med i studien, dessa krav är: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Som forskare måste man redogöra för vad syftet med forskningen är i stora drag för informanten och vilken roll denna har i studien. Det ska tydligt framgå att deltagandet är frivilligt och att man kan avsluta sin medverkan vid vilken tidpunkt som helst. Man ska även förklara hur resultatet kommer att presenteras och användas i studien, allt detta underrättade jag informanterna om när de kontaktades via telefon. Denna etiska princip kallas för *informationskravet* (Stukát 2005, s. 131).

I *samtyckeskravet* bör man som forskare upplysa informanterna om att deras medverkan i studien är helt och hållet frivilligt, de kan välja att avbryta sin medverkan när helst de känner för det utan några negativa följder. Forskaren kan inte på några grunder motsätta sig

deltagarnas vilja, intervjuerna ska ske på informanternas villkor (Stukát 2005, s. 131). Vid varje intervjutillfälle berättade jag detta för informanterna så att de verkligen kunde känna att de hade kontroll över sin egen medverkan.

Det ska tydligt framgå hur man har tänkt hantera varje informants personuppgifter och det insamlade materialet. Man bör klargöra att allt kommer att förvaras där ingen annan har möjlighet att utnyttja materialet, detta för att deltagarna ska känna sig mer trygga. I själva studien ska man avidentifiera varje informant, det ska inte vara möjligt för någon utomstående att uppfatta vilka informanterna är. Man bör även tala om var forskningsrapporten ska publiceras för att ge informanterna möjligheten att ta del av den färdiga produkten (Stukát 2005, s. 131-132). Denna forskningsetiska princip heter *konfidentialitetskravet* och allt det ovanstående talade jag om för de deltagande, syftet är att de inte ska behöva oroa sig för att bli utpekade i studien.

En annan viktig aspekt av de etiska forskningsprinciperna är *nyttjandekravet* som innebär att man tydliggör för de inblandade informanterna att man inte ska använda det insamlade materialet i andra syften än det man sagt, ingenting material får ges ut till andra personer för andra typer av ändamål (Stukát 2005, s. 132).

Som jag redan nämnt tog jag hänsyn till alla dessa krav när jag talade med informanterna, vid varje tillfälle jag ringde till dem redogjorde jag för vad ändamålet var för något, hur de insamlade materialet skulle hanteras, vem som skulle ha tillgång till det, var det skulle publiceras och att de skulle avidentifieras. Innan varje intervju återgick jag till det vi talat om via telefon för att alla informanter verkligen skulle förstå allt och känna till alla ”regler”.

6.5 Presentation av informanterna

Som jag redan antytt hade jag fyra informanter, samtliga namn kommer att bli fingerade i denna studie för att anonymisera dem, de kommer därför att kallas för respondent 1,2,3 och 4. Respondent 1 och 2 arbetar i Reggio Emilia inspirerade förskolor medan respondent 3 och 4 arbetar på en traditionell förskola. I detta avsnitt kommer informanterna att presenteras kort, deras ålder, bakgrund och erfarenheter kommer att beskrivas.

Respondent 1 är 28 år gammal och har fått sin femåriga utbildning i sitt hemland, med hennes utbildning kan hon undervisa från årskurs 1 till universitetet. När hon kom till Sverige 1997 valde hon att arbeta i en förskola då hon själv ansåg att hennes brister i språket skulle påverka undervisningen, att arbeta med yngre barn skulle gynna henne mer. Respondenten har 14 års erfarenhet i Sverige och har under denna tid alltid arbetat med Reggio Emilia filosofin.

Respondent 2 är 31 år gammal, hon är utbildad statsvetare och förskollärare. Denne lärare har tre års erfarenhet och har arbetat på två förskolor där man arbetat utifrån Reggio Emilia filosofin.

Respondent 3 är 43 år gammal och har utbildat sig till förskollärare. Hon har erfarenhet från många olika förskolor, hon har dessutom arbetat inom en förskola som arbetat efter Reggio Emilia filosofin. Majoriteten av förskolorna hon arbetat i har dock utgått från en traditionell förskolepedagogik. Förskolan där hon arbetar vid nu har hon själv varit med och startat från grunden, tillsammans med två andra kollegor.

Respondent 4 är 63 år gammal, hon har en barnskötarutbildning och en förskollärarytutbildning. Hon har arbetat i 35 år och har mycket i sin erfarenhetsryggsäck, hon menade att utbildningen har förändrats mycket sedan hon själv utbildade sig.

7. Analys och resultatredovisning

I detta avsnitt kommer jag att ta upp vad respondenternas sa under intervjuerna och sedan analysera de med teorierna som jag har valt att använda mig av. Jag kommer att dela upp materialet i teman med olika huvudrubriker som jag har tagit från intervjusvaren. Jag kommer till viss del att citera respondenternas svar men även sammanfatta delar som är relevanta och som inte nödvändigtvis behöver citeras.

7.1 Det kompetenta barnet

Det var svårt att urskilja vilken barnsyn vissa av förskollärarna hade, de uttalade sig inte explicit gällande hur de såg på barnen. Båda förskollärarna från Reggio Emilia förskolorna uttalade tydligt vilken barnsyn de hade, vilket man kan urskilja i följande citat:

Vi vuxna måste kunna lita på barnen att de klara av saker på egen hand, vi måste se på barnen som kompetenta barn. Vi vill uppfostra barn som kan ifrågasätta, vi vill ha barn som kan tänka själva, som kan reflektera över det de gör och det de säger. (Respondent 1)

Det är inte alla barn som snappar upp bygg för bygg utan man kanske måste kunna göra det på ett annat sätt så att man kan nå ut till så många barn som möjligt, barn är kompetenta och de lär på olika sätt. Man kan fylla på den här ryggsäcken med erfarenheter redan från grunden. (Respondent 2)

I dessa citat framkommer det tydligt vilken syn på barnen lärarna har, de uttalar sig även väldigt lika då de använder samma term: ”kompetent”.

Även respondent 4 menar att alla barn är egna individer med olika lärandeprocesser, som lärare ska man vara medveten om att det är individuellt hur barnen uppfattar och tänker kring omvärlden och det stoff som presenteras, denna lärare uttalar aldrig sig på så vis som de ovanstående men trots detta förstår man vilken barnsyn denne har.

Respondent 3 uttalade sig inte alls gällande sin barnsyn, det framkommer endast att läraren ansåg att barnen behövde få möjligheten att utvecklas. Det som läraren poängterade väldigt många gånger var att man måste utgå från barnens behov, dock gav hon aldrig en förklaring till vad hon definierade som behov.

7.1.1 Analys

Man märker tydligt att lärarna från Reggio Emilia förskolan inspirerats av Malaguzzi då de säger precis det som han menar att man ska utgå från i sin barnsyn, det såkallade *rika barnet – med både kraft och resurs i sig självt*. Lärarna tror på barnens egna förmågor och kompetens, fast samtidigt behöver barnen en vuxen som de kan föra en dialog med och ha ett utbyte av tankar med (Dahlberg & Åsén 2007, s. 196-197). Båda lärarna har under intervjuerna under ett flertal gånger talat gällande att måste kunna lita på barnen och deras egna förmågor samt att alla barn är kompetenta.

Man kan se att både respondent 3 och 4 utgår från Deweys barnsyn, där man ser på barnet som en utvecklande individ och även ser det som att man måste utgå från barnen egna förutsättningar. I och med att alla barn är olika intellektuellt och biologiskt ska man på bästa

möjliga sätt se det som att alla barn har olika utvecklingsmöjligheter, barn har en förmåga att utvecklas på ett sätt som de vuxna inte har menar Dewey. Han anser att de vuxna inte har den kapacitet att vidareutvecklas som barn har, eftersom de kan förhålla sig till både jämnåriga och vuxna på ett sätt som får de att lära (Hartman 2007, s. 227).

Att se barn som egentänkande individer verkar vara ett genomgående mönster i lärarnas intervjuvar, Freinet anser att barnen har en stor kompetens och måste därför respekteras i samma utsträckning som dem vuxna (Andersson 2001, s. 82-88). Att utgå från barnens egna erfarenheter visar på att man respekterar dem och tar hänsyn till deras förmågor och förutsättningar (Andersson 2001, s. 53).

Jonstoj (2000, s. 25) anser att alla lärare har en barnsyn oavsett om man är medveten om vilken det är, ens syn på barnet påverkar ens sätt att arbeta i förskolans verksamhet samt hur ens bemötande gentemot barnen blir. Faran ligger i att generalisera menar Jonstoj då lärandet ska bygga på barnets egna och unika erfarenheter, det är därför väldigt viktigt att man är medveten och uppmärksam på hur ens barnsyn påverkar arbetet med barnen, ens förhållningssätt ska inte stå i vägen för det enskilda barnet och kompetenta barnet (Jonstoj 2000, s. 25). Man kan se att respondent 2 är medveten om att varje barn har olika behov då hon talar om att man måste vara flexibel och kunna ändra sitt sätt att nå ut till barnen i lärandet om inte alla finner en meningsfullhet i en specifik aktivitet, detta kan läsas på sida 21. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003, s. 13) anser att barnsynen idag präglas av att man ser barnet som en aktiv, kompetent och meningsskapande individ och detta synsätt tenderar att vara utbrett i dagsläget vilken man även kan se utifrån svaren som respondenterna gett.

Det är intressant att respondent 1 talar om att hon anser att man ska uppfostra barn som kan ifrågasätt normer och tänka utifrån sig själva då Dewey menar samma sak, barn ska uppfostras till demokratiska individer som kan ta ansvar i det verkliga samhället utanför olika institutioners väggar. Dewey anser att skolan har ett visst ansvar då det är den primära platsen där barnen lär sig samhällets normer och värderingar (Andersson 2001, s. 50).

Då samtliga lärare har samma barnsyn kan man ana att de rådande normerna i samhället bidragit till hur de förhåller sig till barnen. Om man ser det ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv märker man att alla lärare låtit sig påverka av denna generations värderingar och

syn som konstruerats från forskning. Den barnsynen som lärarna har gemensamt kan kännas självklar då man präglas av sin egen historicitet och kultur, alla dessa lärare är från Sverige och lever under samma tidsepok (Thomassen 2007, s. 176-207).

7.2 Barnens intressen

Under intervjuerna nämnde samtliga förskollärare att man som pedagog måste utgå från barnens intressen i undervisningen för att främja lärandet. De första två citaten är från förskollärarna från Reggio Emilia förskolan och de två sista är från förskollärarna som arbetar inom den förskolan som bedrivs med traditionell pedagogik.

Man ska jobba utifrån barnens intresse, man ska fånga barnen och det de gör, på detta sätt kommer man åt lärandet. Man måste utmana dem och ge utmaningar, ja att barnen får prova många gånger så att det inte liksom är att proppa i en massa kunskap utan att barnen kan komma till den här kunskapen på egen hand. (respondent 1)

Jag tror att man behöver tänka till och försöka integrera det som barnen verkligen känner igen från sin vardag i det pedagogiska arbetet, jag tror att man missar väldigt mycket om man utesluter populärkultur och man utesluter olika medier som exempelvis television. För mig är lärande en bra miljö, öppenhet, flexibilitet från pedagogerna, ett intresse i barn, ett genuint intresse men framför allt måste man ha en bra kompetens. (respondent 2)

Man måste följa barnens behov och intressen, det är huvudsakligen det man måste utgå ifrån när man arbetar med barn. Jag tycker att måste ha dubbelkoll på vilka behov barnen har, det är ju olika med olika barn, det finns kanske någon som tycker om att göra en sak medan en annan inte alls är intresserad. (Respondent 3)

När barnen tar tillfället i akt så är de mottagliga, serverar du kunskapen så blir intresset inte lika stort då är de någon annanstans i tankeväsendet. Barnen lär sig genom nyfikenhet, att upptäcka och forska. (respondent 4)

7.2.1 Analys

Som man kan se av alla citaten ovan har alla pedagoger samma syn på kunskap och lärande, alla anser att man måste utgå från barnens egna intressen och vad de själva anser är meningsfullt. Dewey menar att kunskap i främsta hand sker i de situationer som är meningsfulla för barnen, inte för de vuxna (Andersson, s. 47). Man kan urskilja ett tydligt samband då lärarna vill att barnen verkligen lär sig på djupet, att de lär för livet. Även detta

anser Dewey är av stor vikt, om man inte utgår från barnens intressen och nyfikenhet så blir lärandet meningslöst och kunskapen finns endast på ett ytligt plan (Andersson, s. 47).

I Lpfö 98 reviderad 2010 kan man läsa följande:

Verksamheten skall främja leken, kreativiteten och det lustfyllda lärandet samt ta till vara och stärka barnets intresse för att lära och erövra nya erfarenheter, kunskaper och färdigheter (Lpfö 98 reviderad 2010, s. 9).

Man kan se att samtliga respondenter tagit hänsyn till vad som står i läroplanen eftersom alla har samma tankar gällande kunskap och lärande, att det är barnens egna intressen som är den huvudsakliga utgångspunkten i verksamheten.

Respondent 1 och 3 är inne på samma bana då de talar om att barnet måste få en chans att upptäcka och utforska saker och ting på egen hand för att lärande ska ske på ett djupare plan. Detsamma menar Dewey då något av det viktigaste är att barnen lär genom att praktiskt utföra handlingar dock med hjälp av en vuxens vägledning och stöttning (Andersson, s. 49). Respondent 1 påpekar att barnet måste kunna komma fram till kunskapen på egen hand, detta anser inte Vygotskij är lämpligt eftersom barnet lär i interaktion med andra (Säljö 2007, s. 122). Det är i samspel med omgivningen som barnet kan lära sig någonting, även Dewey anser att barnet behöver en vuxen till hands som stöttar denne i sitt lärande (Andersson 2001, s. 49). Som jag tidigare nämnt har Vygotskij myntat det välbekanta begreppet *den närmaste utvecklingszonen*, en vuxen måste finnas till hands för att föra barnet vidare till nästa nivå i lärandet och detta gör barnet i interaktion med andra (Säljö 2007, s. 122-123).

Respondent 4 talar om att man inte kan servera barnen någonting eftersom de inte är mottagliga vid en sådan situation, Jonstoj (2000, s. 40-41) hävdar att man som lärare inte kan förvänta sig att ett barn bildar egna tankegångar om man som vuxen talat gällande ett fenomen på ett sätt som visar att det inte finns andra alternativ. Det essentiella ligger i att man tillåter barnet att skapa sig en egen bild först för att sedan sätta sina egna teorier mot den ”vetenskapliga” sanningen och på detta sätt uppnå någon slags kunskap (Jonstoj 2000, s. 40-41).

Man kan undra vilken faktor som bidragit till att samtliga lärare ser på kunskap och lärande på samma sätt. Utifrån ett socialkonstruktivistiskt synsätt skulle man kunna säga att det beror på att man skapar begrepp och fenomen i interaktion med varandra. Den språkliga interaktionen ligger till grund för kunskapen, alla lärare har på något sätt studerat till att bli förskollärare och har därför lärt via olika texter eller i samspel med andra under utbildningen. En kunskapsprocess är inte individuell och måste i första hand ske i de sociala gemenskaperna därför har alla lärare samma syn på kunskap och lärande (Thomassen 2007, s. 205). Sina egna teorier om kunskap och lärande har utvecklats i ett samspel med omvärlden med hjälp av den språkliga kommunikationen som då skulle kunna vara texter, böcker, etcetera.

7.3 Lärarens roll

Varje respondent talade om sin egen roll som pedagog i barnens lärande, i svaren framgick det vilka tankar de hade gällande hur de skulle bete sig för att främja lärandeprocessen hos barnen. Samtliga lärare ansåg även att de påverkar barnens lärande genom att skapa en kreativ miljö.

Respondent 1 talade väldigt mycket gällande verksamhetens struktur, att det är viktigt att ha en tanke bakom varje aktivitet och att man som lärare inte ska påbörja aktiviteter utan någon mening. Syftet är inte heller att byta aktivitet så fort som möjligt menade respondenten, som lärare ska man inte känna press på sig att göra så mycket som möjligt utan man ska ha aktiviteten så länge som det behövs. Respondent 1 nämnde även att barnen och pedagogerna skulle välja aktiviteter tillsammans och att man måste vara flexibel som lärare och utgå från vad barnen vill göra. Respondent 2 talade även mycket om att man som lärare ska reflektera konstant med hjälp av personalen i verksamheten gällande sin arbetsmetod och barnens lärandeprocess. Även respondent 3 talade om betydelsen av att vara en reflekterande lärare, att ha ett reflekterande arbetssätt gynnar barnen då läraren kan få reda på vad som gått bra, vad de lärt sig samt vad syftet varit med aktiviteterna vilket man kan se i följande citat:

Reflektera, att man ständigt reflekterar som pedagog, tillsammans med personal från verksamheten. Det viktiga med reflektioner är att få reda på vad barnen lär sig i de olika situationerna. (Respondent 1)

Vi reflekterar kring vad vi har gjort och varför. Vad har barnen lärt sig under dessa veckor vad har syftet varit för något. (Respondent 3)

Respondent 2 talade om att hon skulle vara drivkraften bakom barnens eget upptäckande, det är inte hon som har till uppgift att stå och lära barnen utan hon ska stå i bakgrunden och hjälpa dem komma till kunskapen till viss del på egen hand. Att vara en lyhörd, uppmärksam och deltaganden pedagog är något av det viktigaste enligt respondenten, en lärare ska inte vara rädd för att delta i barnens lek för är man aktiv så kan man vara med och bygga vidare på deras lärande.

Respondent 3 talade också om hur man som lärare alltid är med barnen i alla lägen, genom att vara med barnen konstant menade hon att man kan uppfatta vad barnen är intresserade av. I och med detta kan läraren finna flera tillfällen då barnen kan utvecklas inom de ämnen de är intresserade av.

Respondent 4 ansåg att hennes roll var att locka fram barnens nyfikenhet, läraren menade inte att detta var svårt då barnen är fruktansvärt nyfikna. Det gäller att man tar tillvara på de olika tillfällena som uppenbarar sig. Något som respondenten talade om var något som hon själv kallade avvaktande observationer, med detta menade hon att man inte behöver skriva ner allt man ser i en situation utan att man bara kan stå vid sidan om och titta, det viktigaste är att man upptäcker var barnet befinner sig just nu för stunden.

7.3.1 Analys

Johansson och Pramling Samuelsson anser att en lärare ska kunna delta i barnens lek, anledningen till detta är för att barnen lär via leken och med hjälp av lärarnas uppmuntran att upptäcka nya sidor kan leken bli en arena fylld med meningsfullhet (Johansson & Pramling Samuelsson 2003, s. 22-23). Detta kan man se att både respondent 1 och 3 poängterar under intervjun då de pratar om lärarens roll och att denne måste vara aktiv och deltagande. Jonstoj (2000, s. 40) anser att det är barnen man ska utgå från i förskolan, läraren måste träna sig i att se vilka erfarenheter barnen kommer med och vilka situationer de finner meningsfulla. Lärarna vill att barnen ska vara forskande men de kan inte vara det själva utan de behöver en vuxen som är medforskande (Jonstoj 2000, s. 40).

Respondent 1 och 3 anser att man måste ha en reflekterande arbetsmetod i förskolan, det är upp till lärarna att reflektera kring aktiviteterna som utförs i förskolan, vilket syfte de har etcetera. Det är också lämpligt att låta barnen reflektera kring sitt eget lärande i olika

situationer vilket även Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003, s. 73) betonar, en lärare som arbetar på detta sätt påverkar barnens lärande på ett positivt sätt då denne har en medvetenhet gällande sitt eget beteende. Jonstoj (2000, s. 40) anser precis detsamma, en lärare ska kunna reflektera gällande barnens lärandeprocess, sitt eget förhållningssätt och sin egen roll i förhållande till barnen.

Att en lärare har rätt slags kompetens är av största relevans för att kunna ge barnen möjligheten att utvecklas, en skicklighet i att bemöta varje barn utifrån deras egna behov och erfarenheter kräver att lärarna har en viss kompetens (Johansson & Pramling Samuelsson 2003, s. 25-26). Vilket även respondent 1 och 2 talade om under intervjun, att ha rätt kompetens och kunna luta sig tillbaka mot relevant forskning är viktigt när man arbetar med barn.

Respondent 1 talar om att man måste ha en viss struktur på aktiviteterna som utförs i förskolan, Bjervås (2003, s. 72-73) anser att lärarens roll är att planera/organisera, ta fram material, ställa relevanta frågor och stödja barnens lärandeprocess. Att ha en tanke bakom varje aktivitet gör den meningsfull för barnen då läraren kan ta hänsyn till barnens intressen och behov. Som framkommit ovan talar också respondenten om att man som lärare måste vara flexibel och utgå från vad barnen vill göra, enligt Johansson och Pramling Samuelsson (2003, s. 22-23) ska lärare ta till vara på de spontana tillfällena som kan förekomma i förskolan. Läraren ska vara stöttande och uppmuntrande gentemot barnens spontanitet för att kunna skapa ett lustfyllt lärande.

Alla lärare har någon gång under intervjun talat om det faktum att man måste ta ett steg tillbaka för att kunna observera vad det är barnen lär sig i olika situationer, men också för att försöka uppmärksamma vilka intressen barnen har. Andersson anser att lärarens uppgift ligger i att lyfta fram andra ämnen och fenomen och göra det lockande och intressant, eftersom att man inte kan utgå från barnens intressen konstant. Att försöka väcka intressen för annat innebär inte att man tvingar eller struntar i de barnen gillar utan man försöker vidga deras vyer genom att försöka skapa ett intresse för någonting mer (Andersson 2001, s. 115).

Som jag redan nämnt tidigare menade alla lärare att miljön har ett stort inflytande på barnens lärande, samtliga lärare talade om att miljön måste vara anpassad efter barnens ålder och behov. Ett exempel på hur lärarna formulerade sig gällande miljön kommer nedan:

Miljön är väldigt viktig för både barnen och pedagogerna, det ska ju vara så lågt som möjligt så barnen kan nå leksakerna. Ner med sakerna så att barnen själva kan välja vad de vill leka med, det ska vara lockande. Jag anser också att man behöver lite ordning och reda för att det ska bli lockande. (Respondent 4)

Bjervås (2003, s. 75) anser att miljön måste vara organiserad och strukturerad för att vara lockande för barnen. Respondent 1 talade också om hur hon ansåg att miljön måste kunna utvecklas i samma takt som barnen, detta skriver även Pramling Samuelsson och Sheridan (1999, s. 94) då de menar att miljön måste kunna förändras i takt med barnen. Lärarna måste utforma en miljö som uppmuntrar barnens forskande sidor, det ska vara välkomnande för alla barn och ta hänsyn till de olika intressena. Som respondent 2 nämner så måste barnen på sätt och vis inkluderas när miljön skapas, miljön ska kunna respresentera barnens intressen och för att kunna göra det måste det finnas resurser i form av pengar (Bjervås 2003, s. 75). Det finns många förskolor som inte har en god miljö eftersom dålig ekonomi drar ner kvalitén, det blir en ond cirkel, utan tillräckligt med resurser kan man inte skapa en god lärandemiljö för barnen det vill säga att man inte har råd med att inhandla relevant material som lockar barnen till att skapa eller att interagera med varandra (Fagerli, Lillemyr & Søbstad 2001, s. 50).

Respondent 2 nämnde under intervjun att hon trodde på att en lockande miljö gynnar barnens lärande, hon menade att man inte ska låsa sig fast vid den typiska miljön som finns i svenska förskolor utan att man försöker forma den på andra sätt. Bjervås (2003, s. 74-75) anser att miljön har en stor betydelse för barns lärande, det är omgivningen som påverkar vilka kunskaper barnen kommer att utveckla. Respondent 1 tänkte på ungefär samma sätt när hon talade om miljön, syftet med förskolan är inte att det ska kännas hemtrevligt utan det ska vara pedagogiskt utformat och ge barnen möjligheter att undersöka och utforska miljön och materialet. Detta betonar även Jonstoj (2000, s. 40) som anser att det är lärarens uppgift att försöka utforma en miljö som skapar förutsättningar. Att som lärare ha en tanke bakom varje rum och material är av största betydelse då det påverkar barnens lärande, materialet måste vara lockande för samtliga barn, därför är det nödvändigt att verksamheten har en stor variation av material för att kunna tillgodose alla barnen (Pramling Samuelsson & Sheridan

1999, s. 91). Rinaldi som Bjervås (2003, s. 75) skrivit om anser också att miljön måste uppmuntra barnens forskande sidor, det ska vara så välkomnade som möjligt för de att kunna hitta nya spännande aspekter i omgivningen, antingen ensamma eller i interaktion med andra barn.

7.4 Relationen mellan barnens intressen och lärarens roll

Efter att jag hade bearbetat respondenternas svar kunde jag finna att vissa av lärarna motsade sig själva, det vill säga att de vid ett tillfälle av intervjun sade en sak för att sedan med ett annat svar skapa motstridighet. Som jag tidigare nämnt i avsnitt *barnens intressen* menade samtliga lärare att barnen måste få chansen att styra sitt eget lärande detta genom sina egna intressen och behov. Dock fortsatte respondent 3 med att tala om vilka intressen hon själv hade och vilka aktiviteter hon tyckte om att göra, hon berättade följande:

Jag tycker att vi ska vara med barnen hela tiden och jag själv gillar att måla och rita. Jag tycker mycket om att sitta med barnen och måla, med dem som tycker om och gillar det, meningen är att dem ska kunna utvecklas inom detta område också. (Respondent 3)

Det man kan tolka utifrån respondentens svar är att hon gillar att måla och rita, hon verkar föredra denna typ av aktivitet eftersom hon vid flera tillfällen återkommer till att hon gillar att göra sådana typer av saker. Genom att sitta med barnen när de målar och ritar så menar hon att hon tar hänsyn till varje barns intresse. Vad händer med resten av barnen som inte tycker om denna aktivitet?

7.4.1 Analys

Andersson (2000, s. 115) menar att man som lärare ska försöka lyfta andra ämnen än de barnen är intresserade av för stunden, detta ska man göra på ett lockande sätt. Men läraren uttalar sig aldrig gällande detta, inte någon gång under intervjun nämner hon hur man exempelvis kan göra aktiviteter som måla och rita till någonting som alla barnen vill göra och finna meningsfullt. Det man istället uppfattar är att respondenten verkar bry sig mer om vissa barn lärandeprocess än andra, då hennes största intresse och glädje ligger inom ett visst ämne. Det är viktigt att man som lärare försöker variera sina aktiviteter i förskolan för att göra det så lockande som möjligt (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson 2003, s. 225). Dem pedagogiska situationerna i förskolan påverkas av vilket förhållningssätt läraren har kring kunskap och lärande, det är därför extremt viktigt att reflektera kring sin syn gällande detta då

det påverkar det man vill att barnen ska lära sig (Johansson & Pramling Samuelsson 2003, s. 65).

Något mer som jag uppmärksammade var att respondent 3 åter igen motsade sig själv, hon talade om att man måste ta hänsyn till barnens behov dock valde hon att en stund senare uttrycka sig på följande sätt:

Fyra veckor tycker jag ska räcka för allihopa, det är därför som vi har valt fyra veckor, för när vi arbetade med ett tema i en vecka eller två så märkte vi att alla inte var med. Men fyra alltså då är alla på och alla vet vad vi pratar om oavsett tema. (Respondent 3)

Att ena minuten sitta och tala om att man måste ta hänsyn till alla barnen verkar inte vara relevant då citatet visar på att läraren ser på barnen som att de lär på samma sätt. Läraren verkar inte ta hänsyn till barnens olika förutsättningar och behov, om man ska utgå från Lpfö 98 så kan man inte utforma verksamheten på samma sätt för alla barnen (Lpfö 98 reviderad 2010, s. 5). I denna aspekt skiljer sig denna respondent från exempelvis respondent 1, hon berättar istället att man inte kan sätta någon tidsgräns för barnens lärande utan att det måste få ta den tid som krävs. Respondent 1 menar att det är en omöjlighet att sätta en tidsbegränsning på barnens lärandeprocess om man ser de som unika individer. Enligt Dahlberg och Åsén (2007, s. 205) menade Malaguzzi att man undviker stress och ytlighet om man arbetar med någonting under en längre period, barnen få möjligheten att verkligen ta in kunskapen på djupet.

Samtliga respondenter berättade under intervjuerna att det är gynnsamt att arbeta med teman i förskolan, Dahlberg och Åsén (2007, s. 205) anser att man ska utgå från något som är verkligt, välkänt eller fascinerande för barnen när man arbetar med teman. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003, s. 191) menar att aktiviteterna med barnen måste vara väl planerade och organiserade, de måste även utgå från barnens egen erfarenhetsvärld. Respondenterna talar aldrig om vem som kommer fram till vilket teman man ska arbeta med i verksamheten, om lärarna bestämmer eller barnen.

Man måste ha en plan över vad barnen ska lära sig för att kunna veta hur man ska arbeta med barnen och vad man ska arbeta integrerat med i vilka sammanhang. (Respondent 1)

Vi har precis arbetat klart med kroppen, det tog fyra veckor och igår började jag jobba med hösten med barnen. (Respondent 3)

Man kan se att respondent 1 anser att man ska försöka integrera barnens intressen i de teman man väljer att arbeta med, det viktiga är inte att framföra kunskapsstoffet i sig självt utan att kunskapen kan integreras med andra ämnen och aktiviteter för att vara så meningsfullt som möjligt. Jonstoj (2000, s. 37) skriver att det finns stora skillnader i vad pedagogerna tror att hon/han lär ut i en viss situation och vad barnen faktiskt lär sig vid samma tillfälle, man ska därför inte fokusera för mycket på vad man vill lära ut, utan istället på barnens lärandeprocess (Jonstoj 2000, s. 37). På sätt och vis kan man säga respondent 3 säger emot sig själva då hon konstant talar om att man ska utgå från barnens intressen etcetera och sedan säger sig anordna teman utifrån vad man själv vill att barnen ska lära sig då hon inte berättar om vilket samband barnen har till det specifika temat. Respondenten verkar inte ha utgått från något barns fråga gällande hösten, lövet eller liknande när hon valde temat.

8. Slutsatser och slutdiskussion

Sammanfattningsvis kan man se att samtliga lärare har samma syn när det kommer till barnen, lärande och kunskapande. De ser på barnet som en kompetent och unik individ som man måste respektera. De menar att barnen ska vägledas till kunskapen av en kompetent vuxen, de kan aldrig lära själva utan lärandet sker alltid i interaktion med andra. Något av det viktigaste är att man utgår från barnens egna intressen och erfarenheter för att ge dem ett så meningsfullt lärande som möjligt. Lärarens roll i barnens lärande är att strukturera och organisera de aktiviteter som man erbjuder barnen, de är även betydelsefullt att arbeta på ett reflekterande sätt. Det vill säga att lärarna bör tänk igenom vad de olika aktiviteterna ger barnen i form av kunskap, de ska dessutom försöka lära barnen att reflektera kring sin egen lärandeprocess.

Den skillnaden man kan urskilja i lärarnas förhållningssätt är att de från en Reggio Emilia förskola har en entydig barnsyn medan de från den traditionella förskolan inte tydligt kunde uttrycka sin syn. Ännu en skillnad man kan finna är mellan förskollärarna från den traditionella förskolan, olikheten ligger då inte i deras barnsyn, kunskapssyn eller hur de ser på lärande utan i att hur en av dem säger emot sig själv under intervjun. Det man undrar då är huvudvidu denne lärare endast var stressad under intervjusituationen eller om dessa motsägelser berodde på någon annan anledning. En anledning kan också vara att läraren

kände ett tvång att svara någonting som hon trodde att jag ville höra medan hon egentligen inte alls stod för det.

Likheterna är desto större då man märker att alla överlag har samma förhållningssätt, alla anser att barnen är kompetenta och att man måste respektera dem för de unika individer som dem är. Att lärandet sker i interaktion med andra verkar alla respondenterna vara överens om, det förhållningssätt man kan urskilja är att man anser att barnen behöver komma fram till kunskapen på egen hand men behöver handledning och stöttning på vägen till kunnandet. Alla är överens om att barnens intressen måste vara fokus i förskolans verksamhet eftersom att det är då som barnen kan finna en meningsfullhet i aktiviteterna. Samtliga menar även att miljön har en stor betydelse för barnens lärande, det är alltså lärarens roll att utforma en miljö som är givande för barnen. Att vara medveten om vilket förhållningssätt man har är viktigt då det genomsyrar hela verksamheten, barnen uppfattar vilken syn lärarna har på de, deras lärande etcetera och beter sig i enlighet med det.

Johansson har i sin forskningsrapport skrivit om barn- och kunskapssyn, lärare kan ha olika förhållningssätt och denne forskare har kommit fram till att det finns tre sätt att se på barnen samt tre sätt att se på lärande. Samtliga lärare utgår från vad Johansson kallar för *barn är medmänniskor* där man ser barnen som medmänniskor, personer med intentioner, behov, önskningsar samt förmågor som man som lärare försöker förstå och ta hänsyn till (Johansson 2003, s. 82). En kunskapssyn benämner hon som *tilltro till barns förmåga*, detta förhållningssätt har återigen samtliga lärare. Detta innebär att man som lärare anser att barnen skapar sin egen lärandeprocess, man har stor respekt för barnen förmågor och val som de tar på vägen till kunskapen. Med utgångspunkt i detta förhållningssätt menar lärare att man har makt över sitt eget lärande (Johansson 2003, s. 97). Utifrån Johansson reslutat kan man se att majoriteten av dagens lärare utgår från dessa synsätt, respondenterna i denna studie har de synsätt som Johansson poängterar att majoriteten har.

Det som framkommer i resultatet är att alla lärare utgår från samma förhållningssätt, det verkar även som att varje förskola har samma arbetsmetod även fast det har olika pedagogiska inriktningar. Då borde det inte spela någon roll för föräldrar vilken förskola de väljer att placera sina barn i då de i princip verkar arbeta på liknande sätt. Många menar att Reggio Emilia har varit en inspirationskälla för Lpfö 98, barnsynen har präglats av filosofin och har

därmed format läroplanen som kom år 1998 (Jonstoj 2000, s. 22). Ska man utgå från denna teori innebär det att samtliga arbetar efter Reggio Emilia filosofin, det finns då ingen skillnad i lärarens förhållningsätt då alla måste följa Lpfö 98. Skillnaden ter sig istället i valet av metod som man arbetar efter i verksamheterna, eftersom läroplanen inte specifikt benämner hur utformningen av arbetet ska utföras i praktiken (Jonstoj 2000, s. 15).

Min slutsats är att samhällets rådande diskurs gällande barn har påverkat samtliga lärare, eftersom att alla har samma förhållningssätt. Detta kan då bero på att alla förskoleverksamheter måste utgå från läroplanen och därför inte har något annat val än att följa den dominerande normen som finns i samhället. Det som påverkat dagens synsätt är forskning som byggt upp av empiriskt material, forskning har under många årtionden lyft fram barnen och deras lärandeutveckling, i och med detta har det funnit många olika sätt att se på barnen och deras väg till kunnande. Det vill säga att man kan tacka all forskning för det synsätt som dominerar idag (Simmons 2005, s. 29).

9. Förslag till framtida forskning

För framtida forskning kan det vara intressant att kunna kombinera både en kvalitativ- och kvantitativ forskningsmetod för att få en större bredd i undersökningen och kunna göra en generalisering. Det skulle vara givande att se om det lärarna säger i själva verket utspelar sig i den verkliga praktiken, det är intressant för samtliga inblandade då man får reda på vilken syn de har på barnen, kunskap, lärande och sin egen roll för barnens lärande.

10. Käll- och litteraturförteckning

10.1 Tryckta källor

Andersson, Bengt-Erik (2001). *Visionärerna*. Jönköping: Brain Books AB

Bjervås, Lotta (2003). Det kompetenta barnet. I: Johansson, Eva & Ingrid Pramling Samuelsson (red.) *Förskolan – barns första skola!* Lund: Studentlitteratur

Dahlberg, Gunilla & Gunnar Åsén (2007). Lori Malaguzzi och den pedagogiska filosofin Reggio Emilia. I: Anna Forssell *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber

Dalen, Monica (2007). *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups

Fagerli, Oddvar, Lillemyr, Ole Fredrik & Frode Søbstad (2001). *Vad är förskolepedagogik?* Lund: Studentlitteratur

Gedin, Marika & Yvonne Sjöblom (1995). *Från Frøbels gåvor till Reggios regnbåge: om alternativ före skolan*. Stockholm: Bonnier Utbildning

Hartman, Sven (2005). *Det pedagogiska kulturarvet*. Stockholm: Natur och Kultur

Johansson, Eva (2003). *Möte för lärande: pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Kalmar: Lenanders Grafiska AB

Johansson, Eva & Ingrid Pramling Samuelsson (red.) (2003). *Förskolan – barns första skola!* Lund: Studentlitteratur

Jonstojj, Tove (2000). *Barn - med rätt att lära*. Stockholm: Sveriges Utbildningsradio AB

Jonstojj, Tove & Åsa Tolgraven (2001). *Hundra sätt att tänka: om Reggio Emilias pedagogiska filosofi*. Stockholm: UR

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Kärrby, Gunni (2000). *Förskolan i socialhistoriskt perspektiv. I: Johansson, Inge & Ingrid Holmbäck Rolander Vägar till pedagogiken i förskolan och fritidshem*. Stockholm: Liber AB

Larsen, Ann Kristin (2009). *Metod helt enkelt*. Malmö: Gleerups

Pramling Samuelsson, Ingrid & Maj Asplund Carlsson (2003). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber

Pramling Samuelsson, Ingrid & Sonja Sheridan (1999). *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur

Simmons-Christenson, Gerda (1980). *Förskolepedagogikens historia*. Stockholm: Natur och kultur

Sommers, Dion (2007). *Barndomspsykologi - Utveckling i en förändrad värld*. Runar förlag

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Säljö, Roger (2007). L. S. Vygotskij – forskare, pedagog och visionär. I: Forssell, Anna *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber

Thomassen, Magdalene (2007). *Vetenskap, kunskap och praxis. Introduktion till vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups

10.2 Elektroniska källor:

Elisabeth, Richter (2011). Reggio stort i Sverige. (Elektronisk) *Lärarnas nyheter*, 11 april. Tillgänglig: <<http://www.lararnasnyheter.se/forskolan/2011/04/11/reggio-stort-sverige>> (2011-10-19)

Johansson, Björn (2011). Konstruktionsim. (Elektronisk) *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig: <<http://www.ne.se/konstruktionism>> (2011-11-16)

Skolverket, Lpfö 98 reviderad 2010, (Elektronisk) Tillgänglig:
<<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442>> (2011-10-19)

Utbildningsdepartementet (2009). *Barnomsorgspeng.* (Elektronisk) Tillgänglig:
<<http://www.regeringen.se/sb/d/11634>> (2011-10-20)

Utbildningsdepartementet (2004). *Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning - samverkan, ansvar och utveckling* (Elektronisk) Tillgänglig:
<<http://www.regeringen.se/content/1/c6/02/52/02/0d1067b0.pdf>> (2011-10-23)

10.3 Muntliga källor

Intervjuer:

11.10.03, Respondent 1 ca 30 min

11.10.06, Respondent 3 ca 30 min

11.10.06, Respondent 4 ca 30 min

11.10.10, Respondent 2 ca 30 min

11. Bilaga

11.1 Intervjuguide

Bakgrundfrågor:

1. Hur gammal är du?
2. Har du någon specifik utbildning?
3. Hur länge har du varit verksam inom förskoleverksamheten?
4. Har du andra arbetserfarenheter från andra förskolor/skolor?

Lärande:

1. Berätta om vad du anser främjar barns lärande och utveckling
2. Kan du beskriva vilken roll du som pedagog har i barns lärande?
3. Har verksamhetsmiljön något inflytande på barns lärande? Berätta!
4. På vilket sätt skulle du säga att barn lär sig?
5. Lär alla barn på samma sätt? Berätta vad du har för tankar kring detta!

Läroplanen:

1. Vilka mål i läroplanen arbetar ni efter? Och på vilket sätt anser du att det är i relation till pedagogiken som bedrivs på förskolan?